

Б. А. Горенський
В. Я. Усатюк

ОСТАННІ АКОРДИ РОСІЙСЬКО-ЯПОНСЬКОЇ ВІЙНИ: МУКДЕНСЬКА ТА ЦУСІМСЬКА БИТВИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянуто Мукденську та Цусімську битви як ключові події російсько-японської війни 1904–1905 рр. Висвітлено стратегічні та тактичні кроки військового командування обох сторін.

Ключові слова: війна, Японська імперія, російська імперія, Мукден, Цусіма, тихоокеанська ескадра.

Abstract

The Mukden and Tsushima battles are considered as key events of the Russian-Japanese war of 1904–1905. The strategic and tactical steps of the military command of both sides are highlighted.

Key words: war, Japanese empire, russian empire, Mukden, Tsushima, pacific squadron.

Вступ

Російсько-японська війна стала репетицією подій 1914–1918 рр. Її також можна вважати своєрідним екзаменом, який складала обидві імперії після масштабних реформ другої половини XIX ст. Як відомо, Японія зробила це успішніше. Для перемоги у війні обидві сторони залучили величезну кількість матеріально-технічних, економічних та людських ресурсів. До початку Першої світової війни сутички між російськими та японськими військами мали безпрецедентно масштабний та інтенсивний характер. Це збройне протистояння нагадувало біблійну легенду про Давида і Голіафа, в якій менший, але більш вправний і кмітливий суперник одержав несподівано приголомшливу перемогу. Звитяги японців 120-річної давності чудово демонструють, за рахунок чого можна здолати сильнішого ворога. Їхній успішний досвід особливо важливий для нинішньої доби, коли Україна веде визвольну війну проти набагато чисельнішого загарбника. В цьому контексті ми вирішили проаналізувати дві ключові битви російсько-японської війни, які остаточно схилили шальки терезів на користь країни, де сходить сонце, – Мукденську та Цусімську.

Результати дослідження

Війна почалася в ніч на 8 лютого 1904 р. нападом японського флоту під керівництвом адмірала Т. Хейхатіро на російські кораблі в Порт-Артурі [1], Маньчжурії та Чемульпо.

У лютому 1905 р. місяця відбулася битва при Мукдені [2]. Японська армія налічувала 200 тис. піхотинців, 7 300 кінноти, 992 одиниці артилерії, тоді як в російській було 275 тис. піхотинців, 16 000 кінноти та 1219 гармат. Японська армія одразу перехопила ініціативу і завдала сильного удару, витіснивши 5-ту російську армію до перевалу Далін. Після цього в атаку пішли всі японські дивізії, і генерал О. Куропаткін був змушений відмовитись від наступу.

До 7 березня японські військові частини відійшли далеко на північний захід від Мукдена, створивши безпосередню загрозу оточення і захоплення залізниці, що веде до росії. Куропаткін мав можливість зупинити просування противника, зібравши всі сили на найнебезпечнішому правому фланзі, але він так і не зміг на це зважитися. Сподіваючись скоротити протяжність фронту і тим самим сконцентрувати війська, він наказав 1-й і 3-й арміям відступити за р. Хуланьхе, що було виконано на ранок 8 березня. Проте відступ виявився дезорганізованим, і командуванню так і не вдалося мобілізувати російські армії для контрудару.

9 березня 1-а японська армія завдала удару по центру 1-ї російської армії біля Кіузана і, прорвавши її оборону, створила загрозу оточення російських армій. Після цього російські частини, щоб уникнути «котла», відбиваючи безперервні атаки японців, під артилерійським вогнем ворога почали відступ на північ – і зайняли 21–24 березня задалегідь підготовлені Сипінгайські позиції. Зазнавши великих втрат

у важких боях під Мукденом, японські війська не змогли розвинути розпочатий наступ і зупинилися в 30-40 км від позицій росіян. На цьому Мукденська битва закінчилася.

Під Мукденом російська армія втратила 59 тис. убитими і пораненими і близько 30 тис. полоненими. За свідченням генерала А. Денікіна, росіяни втратили 2 тис. офіцерів і 87 тис. солдатів. Японці втратили понад 70 тис. убитими і пораненими.

Попри великі втрати японські війська вдало використали свої стратегічні переваги, зокрема, швидкість маневрування та високу мобільність, для перехоплення ініціативи на полі бою. ефективно координували дії своїх військ. Японські командири продемонстрували високу тактичну майстерність у розвитку бойових операцій, вони вміло використовували географічні перешкоди та вигідні позиції для здійснення успішних атак і оборони. Японські війська ефективно задіяли свої обмежені ресурси, що дозволило їм максимально використовувати кожну можливість для досягнення перемоги, вони ретельно планували свої дії і раціонально розподіляли свої сили [2].

Наступна військова катастрофа чекала на росіян наприкінці травня 1905 р. біля о. Цусіма в Японському морі. Під час тієї морської битви, адмірал Т. Хейхатіро вдало використав технологічну перевагу своїх флотів у порівнянні з російськими суднами, які були вже застарілі і їхня бойова ефективність була значно обмежена. До того ж, російський флот був традиційно дезорганізованим та погано підготовленим. Ця битва підкреслила важливість переваги у морській технології та бойових навичках. Розгром російської ескадри показав силу та вміння правильного ведення бою Японії в морських сутичках. Наслідком Цусімської битви стало формальне завершення російсько-японської війни шляхом підписання Портсмутського мирного договору 5 вересня 1905 р.

Перемога над російською імперією стала критично важливою для Японії, оскільки вона відкрила шлях до подальшої розбудови Японської імперії. Під час Цусімської битви був затоплений флагман російської ескадри – броненосець «Князь Суворов». Цей рішучий удар призвів до остаточної втрати контролю над ситуацією російським флотом. Японські сили домінували в битві, завдавши суттєвих втрат супротивнику і закріпивши свою перевагу в морі. Цусімська битва відіграла важливу роль у підтвердженні переможця у російсько-японській війні та вплинула на майбутні політичні та воєнні події в регіоні. Ця перемога дала Японії значний авторитет у світі та вплинула на подальший розвиток її імперії [3].

Прикметно, що після тієї втрати російські морські флагмани змогли пережити більш масштабні Першу та Другу світові війни. Втім, трагічна історія для росіян повторилася 14 квітня 2022 р., коли українцям вдалося ошелешити світ знищенням ракетного крейсера «Москва».

Висновки

Сухопутна Мукденська та морська Цусімська битви були вирішальними перемогами Японії у війні з російською імперією. Кожна з них продемонструвала надважливе значення тактичної грамотності військового командування, бойової виучки солдатів і матросів, вмілого застосування технічної переваги. Все це нівелювало кількісну перевагу росіян, на яку ті традиційно поклалися.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. 120 років тому в росії хотіли відволікти народ і підняти престиж влади «маленькою переможною війною» з Японією. Усе закінчилося поразкою та революцією, а вислів став мемом. 2024. URL: <https://babel.ua/texts/77476-114-rokiv-tomu-v-rosiji-hotili-vidvolikti-narod-i-pidnati-prestizh-vladi-malenkoyu-peremozhnoyu-vinyoyu-z-yaponiye-yu-use-zakinchosya-porazkoyu-ta-revoluciyeyu-a-visliv-stav-memom-istoriya-v-arhivn>
2. 120 років тому Росія програла Японії: замість "маленької переможної війни" отримала революцію. 2024. URL: <https://fakty.com.ua/ua/svit/20240208-120-rokiv-tomu-rosiya-prograla-yaponiyi-zamistmalenkoyi-peremozhnoyi-vijny-otrymala-revolucziyu/>.
3. Russo-Japanese War // Britannica. 2024. URL: <https://www.britannica.com/event/Russo-Japanese-War>.

Горенський Богдан Анатолійович – студент групи ІБКС – 22Б, факультет інформаційних технологій комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: gorenskiybogdan09.z@gmail.com

Усатюк Віталій Ярославович – студент групи ІБКС – 22Б, факультет інформаційних технологій комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: vitalijusatuk582@gmail.com

Науковий керівник: *Герасимов Тимофій Юрійович* – доктор історичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: timger84@gmail.com

Bohdan Anatoliyovych Gorenskyi – student of group 1BKS - 22B, Faculty of Information Technologies of Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: gorenskiybogdan09.z@gmail.com

Vitaly Yaroslavovych Usatyuk – student of group 1BKS - 22B, Faculty of Information Technologies of Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: vitalijusatuk582@gmail.com

Academic supervisor: **Gerasymov Tymofiy Yuriyovych** – Doctor of Sciences (History), Associate Professor of Social and Political Sciences Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: timger84@gmail.com